

PÄÄKIRJOITUS

Kestävän talouskasvun edellytykset on varmistettava

Suomen talous | 16.12.2022

Viime vuosien talouspolitiikka on ollut koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamien kriisien sävyttämää. Kriisivuodet ovat osoittaneet, miten tärkeää riittävä finanssipolitiikan liikkumavara on. Nopeat ja voimakkaat raha- ja finanssipolitiikan toimet ovat auttaneet estämään konkurssiaallon, tukeneet hyvää työllisyyskehitystä ja estäneet kotitalouksien tulojen voimakkaan supistumisen.

Kääntöpuolena on se, että Suomen julkinen velkasuhde on kasvanut selvästi. Suomen Pankin ennusteen mukaan Suomen julkinen velka on tänä vuonna noin 72 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen ja velkasuhde kasvaa lähivuosina, ellei korjaavia toimenpiteitä tehdä.

Suomen julkisessa taloudessa oli merkittävä rakenteellinen ongelma jo ennen koronapandemiaa. Suomen Pankin uusi arvio kestävyysvajeesta on noin 13 mrd. euroa eli 4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kestävyysvaje näkyy jo nyt tärkeiden julkisten palveluiden rapautumisena.

Julkinen velkasuhde kasvoi Suomessa koronapandemian aikana selvästi enemmän kuin Ruotsissa ja Tanskassa. Suomen julkisen talouden velkasuhde on huomattavasti suurempi kuin muissa

Pohjoismaissa, mutta ero ei selity pelkästään koronapandemialla. Toisin kuin muissa Pohjoismaissa Suomen julkinen velkasuhde on kasvanut jo lähes viidentoista vuoden ajan.

Olemme nyt Suomessa tilanteessa, jossa talouspolitiikassa joudutaan keskittymään samanaikaisesti sekä lyhyen että pitkän aikavälin isojen ongelmien ratkaisemiseen. Lyhyen aikavälin tärkein tavoite on poikkeuksellisen nopean inflaation saaminen hallintaan. Energian hinnan nousu on tärkein syy nopeaan inflaatioon, mutta hintojen nousu on laajentunut lähes kaikkiin tavaroihin ja palveluihin.

Euroopan keskuspankin rahapolitiikka on mitoitettu siten, että se vähentää tehokkaasti inflaatiopaineita ja pitää talouden toimijoiden inflaatio-odotukset ankkurissa. Rahapolitiikkaa kiristämällä Euroopan keskuspankki pyrkii välttämään kuluttajahintojen ja palkkojen haitallisen nousukierteen syntymisen.

EKP:n neuvosto on nostanut ohjauskorkoja inflaation vakauttamiseksi 2 prosenttiin keskipitkällä aikavälillä. Korkoja nostettiin 0,5 prosenttiyksikköä heinäkuussa, 0,75 prosenttiyksikköä syyskuussa ja lokakuussa ja 0,5 prosenttiyksikköä eilen joulukuun kokouksessa. Inflaation palauttaminen 2 prosentin keskipitkän aikavälin tavoitteeseen edellyttää, että korot nostetaan sellaiselle tasolle, joka rajoittaa kysyntää riittävästi ja pitää inflaatio-odotukset rahapolitiikan tavoitteen mukaisina.

Inflaatiotavoitteen saavuttamista tukisi se, että finanssipolitiikassa pidättäytyttäisiin kokonaiskysyntää kasvattavista toimista. Lähitulevaisuus on epävarma, mutta tarjontatekijöiden rajoittaessa talouden aktiiviteettia elvyttävä finanssipolitiikka ei tue talouskasvua eikä työllisyyttä, vaan johtaa pikemminkin hinta- ja kustannustason nousuun.

Suomessa energiakriisiin liittyvät tukitoimet ovat olleet mittaluokaltaan kansainvälisesti verrattuna maltillisia. Riskinä kuitenkin on, että ne nostavat sähkön tukkuhintaa ja osoittautuvat kalliiksi julkiselle taloudelle ilman vastaavaa hyötyä kotitalouksille. Jos tukitoimia täytyy jatkaa, toimet tulisikin kohdistaa tarkemmin eniten kärsiville kotitalouksille ja toteuttaa siten, että kannusteet energiansäästöön säilyvät.

Kriisien jälkeen on tärkeää rakentaa luottamusta kestäväan finanssipolitiikkaan ja vahvistaa kestäväan talouskasvun edellytyksiä. Julkista taloutta on vahvistettava, jotta voidaan varmistaa kasvavien ikäsidonnaisten menojen rahoittaminen. Keskeisten palveluiden turvaaminen edellyttää tarpeiden ja tavoitteiden asettamista tärkeysjärjestykseen ja kattavaa tietopohjaa niitä koskevien päätösten tueksi.

Päämääräksi olisi syytä ottaa pidemmän aikavälin velkakestävyys ja laatia sen saavuttamiseksi johdonmukainen useamman vaalikauden pituinen sopeutusohjelma. Näin vältetään äkillinen

kiristäminen myöhemmin, ja siten talouspolitiikan kokonaisuus tukee osaltaan vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä.

Ratkaisevaa on vahva poliittinen sitoutuminen julkisen talouden kestävyys- ja sen edellyttämien toimien määrätietoiseen toteuttamiseen. Kehysmenettelyn tai muiden finanssipolitiikan sääntöjen ei ole tarkoitus viedä demokraattisesti valittujen päätöksentekijöiden valtaa päättää finanssipolitiikasta, vaan tukea poliittisen järjestelmän toimintakykyä ja lisätä läpinäkyvyyttä.

Velkakestävyys lisäksi on huolehdittava kestävä talouskasvun edellytyksistä. Suomen talouden kehitys on historiallisesti pitkälti perustunut koulutuksen laajenemiseen ja sivistyksen lisääntymiseen.

Siksi on huolestuttavaa, että nuorten ikäluokkien koulutustason nousu on pysähtynyt ja 1970-luvun lopulla syntyneet ikäluokat ovat toistaiseksi jäämässä korkeimmin koulutetuksi sukupolveksi. Investoinnit ovat painottuneet rakennuskantaan tuottavuuskehitystä tukevien investointien sijaan. Myös väestön ikääntyminen heikentää Suomen talouden pidemmän aikavälin kasvunäkymiä. Jos nykyiset kehityskulut jatkuvat, vaarana on, että inhimillisen pääoman määrä alkaa vähentyä 2040-luvulla.

Kehitykseen voidaan kuitenkin vaikuttaa panostamalla koulutukseen sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Kansainvälisten osaajien rekrytoinnin eli koulutetun työperäisen maahanmuuton lisääminen kasvattaisi niin ikään inhimillistä pääomaa. Erityisesti tulisi pystyä parantamaan Suomessa korkeakoulututkinnon suorittavien ulkomaalaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia jäädä Suomeen ja käyttää osaamistaan suomalaisen yhteiskunnan hyväksi.

Venäjänsä julman hyökkäyssodan ja sen myötä syntyneen energiakriisin vuoksi Euroopan ja Suomen turvallisuuspoliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö on tällä hetkellä kovassa murroksessa. Energian hintojen nousu on leikannut kansalaisten elintasoja rajusti. Inflaatio on laaja-alaisesti epävarmuus leimaa ensi vuoden talousnäkyymiä. Suomen työikäinen väestö pienenee, ja työn tuottavuuden tulevan kehityksen näkyymiä vaimentaa väestön keskimääräisen koulutustason nousun taittuminen.

Euroopan ja Suomen talouspolitiikassa on nyt kyettävä määrätietoisesti ja samanaikaisesti ratkomaan sekä lyhyen aikavälin inflaatio-ongelmaa että pitkän aikavälin rakenteellisia ongelmia. Rahapolitiikkaa kiristämällä pienennetään kuluttajahintojen ja palkkojen haitallisen nousukierteen syntymisen riskiä ja vakautetaan inflaatio keskipitkällä aikavälillä 2 prosentin tavoitteen mukaiseksi. Pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia tulee vahvistaa panostamalla

koulutukseen, tukemalla innovaatioiden syntymistä, käyttöönottoa ja leviämistä sekä parantamalla työperäisen ja koulutusperäisen maahanmuuton edellytyksiä.

Helsingissä 15. joulukuuta 2022

Olli Rehn

Suomen Pankin pääjohtaja

Asiasanat

energiakriisi, inflaatio, julkinen talous, julkinen velka, julkisen talouden kestävyys, rahapolitiikka, talouspolitiikka, Ukraina